

Rudings fraaie eindrapport

A.F. VAN ZWEEDEN

Een triomferende minister Ruding kon op de persconferentie die aan de aanbieding van de *Miljoenennota* vooraf pleegt te gaan, een rapport over vier jaar kabinetsbeleid overleggen dat veel negens bevat en maar een enkel zesje. Hij kon melding maken van voortgaand economisch herstel, aantrekken van de binnenlandse bestedingen, een dalend aandeel van de collectieve uitgaven in het nationale inkomen, groei van de werkgelegenheid en een aanzienlijke verbetering van de winst- en vermogenspositie van de bedrijven.

Het lijkt inderdaad of na de winter die minister-president Lubbers aankondigde toen zijn kabinet aantrad, het voorjaar is aangebroken. De vraag is wel of alle zegeningen voor onze economie op het conto van het kabinetsbeleid mogen worden geschreven. Ruding meent vier hoofdpunten van kritiek op dat beleid aan de hand van tastbare resultaten te kunnen weerleggen. Zo is de opvatting dat het bezuinigings- en aanpassingsbeleid niet tot economisch herstel zou kunnen leiden door de feiten gelogenstraft. Dat de internationale conjunctuur daar een belangrijk aandeel in heeft gehad geeft Ruding grif toe, maar hij merkt daar wel bij op dat zijn beleid het toch maar mogelijk heeft gemaakt dat het Nederlandse bedrijfsleven daarop kon inspelen. Vergelijking met andere industrielanden leert dat Nederland, met zijn groei en zeker met zijn beschamende werkloosheidscijfers, nog lang niet in de eredivisie thuishoort. Ruding erkent dat we nog een zekere achterstand hebben, maar schrijft deze toe aan starheden in de loonstructuur en de arbeidsmarkt die een vlotte aanpassing van de lonen aan de vraag- en aanbodverhoudingen verhinderen. Rigiditeiten mogen een zekere rol spelen, maar bieden niet de hele verklaring. In weerwil van Rudings tante-Truusverhaal in *Het Vrije Volk* is het niet zo treurig gesteld met de mobiliteit van de werknemers. Een belangrijke oorzaak van de nog altijd extreem hoge werkloosheid in ons land is, zoals bekend, het grote aanbod. Wel is het opmerkelijk dat de stijging van het arbeidsaanbod dit jaar achterblijft bij de veronderstelde trend. Het Centraal Planbureau denkt dat dit komt door terugtrekking van aanbod.

Wel is er sprake van een keerpunt in de werkgelegenheidsontwikkeling. Voor het eerst sinds 1980 neemt het aantal werknemers in de bedrijven weer toe. De *Macro Economische Verkenning 1986* (MEV) registreert een toename van de werkgelegenheid met 15 à 20.000 arbeidsplaatsen,

vooral in de industrie. Bij de overheid neemt de werkgelegenheid dit jaar met 5.000 toe. In hoeverre heeft het kabinetsbeleid tot deze gunstige ontwikkeling bijgedragen? De daling van de werkloosheid blijkt voor een belangrijk deel te worden veroorzaakt door de sterke toename van deeltijdsarbeid en door herbezetting van arbeidsplaatsen die door arbeidsduurverkortingen vrijkomen. Dit zijn ontwikkelingen waarop het kabinet nauwelijks enige positieve invloed uitoefent.

Het tweede winstpunt dat Ruding op zijn kritiekasters binnenhaalt is dat nu toch wel bewezen is dat de bezuinigingen geenszins leiden tot vraaguival. Integendeel, voor het komende jaar wordt een niet onbelangrijke stijging van de consumptieve bestedingen verwacht. Je hoort dan ook niet meer over vraaguival praten, behoudens op oude grammofoonplaten, aldus de minister van financiën.

Inderdaad, de bestedingen beginnen toe te nemen. Van 1979 tot 1985 is er echter wel degelijk sprake geweest van een jaar na jaar dalende particuliere consumptie. In 1985 is er voor het eerst weer een stijging van de afzet zichtbaar die zich in 1986 versterkt voortzet. Natuurlijk hangt dit samen met de verbetering van de koopkracht en zeer waarschijnlijk ook met de toenemende denivellering van inkomens die de besteding van de beter betaalden sterk in de hand werkt.

Volgend jaar wordt een verbetering van de koopkracht mogelijk gemaakt door premieverlagingen die de afstand tussen bruto- en netto-inkomen helpen verkleinen en die te danken zijn aan de zeer tijdelijke vermogensoverschotten bij de sociale fondsen. Voor een deel is deze ontwikkeling toe te rekenen aan doelbewust kabinetsbeleid, voor zover althans besloten is wat minder gewicht toe te kennen aan het streven naar vermindering van het financieringstekort. Voor een ander deel is de verruiming van de huishoudportemonnee te danken aan een soort mechanisme dat de minister van Financiën tot zijn spijt niet volledig kan beheersen. Hij ziet immers geen kans om de bezuinigingen op de sociale zekerheid terug te sluisen naar het financieringstekort. De besparingen komen alleen de sociale fondsen ten goede die daarvan gebruik kunnen maken om de premies te verlagen. Het is zeer wel denkbaar, zoals het CPB ook verwacht, dat de sociale premies in 1987 weer fors moeten worden verhoogd, omdat in 1986 te veel wordt ingetrokken op de vermogens.

Derde slag die Ruding op de tegenstan-

ders van zijn beleid binnenhaalt: het verschijnsel van een tweedeling van de economie doet zich niet voor. De aanvankelijk sterk door de exporterende sectoren gedragen groei breidt zich uit tot de binnenlandse sectoren. Binnen- en buitenlandse afzet dragen in gelijke mate bij aan de voorziene expansie, aldus de MEV. Een duidelijk teken van een evenwichtiger ontwikkeling is de vermindering van het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans, die mede te danken is aan de stijging van de invoer van kapitaalgoederen.

Ruding kon ook weerleggen dat de forse ombuigingen niet zouden helpen om het financieringstekort te verkleinen. Het tekort komt in 1986 in de buurt van de in het regeerakkoord vastgelegde taakstelling van 7,4 procent van het nationale inkomen. Het streven naar sanering van de overheidsfinanciën is voor een deel geslaagd. De tekorten zijn weliswaar nog veel te groot, maar de groei van de collectieve uitgaven wordt beter in de hand gehouden. Ruding vindt dat zijn ombuigingsbeleid niet haaks staat op bevordering van de economische groei en de werkgelegenheid. Integendeel, het is er juist de voorwaarde voor. Vermindering van het beslag dat de collectieve sector legt op het nationale inkomen dient immers ruimte te scheppen voor het bedrijfsleven. Hij vindt dan ook dat dit beleid na 1986 moet worden voortgezet, zij het met wat minder forse bedragen dan de f. 9 mrd. die in de afgelopen vier jaar jaarlijks zijn bezuinigd. Hij wil daarbij prioriteit geven aan verlaging van het financieringstekort boven vermindering van de collectieve-lastendruk. De toenemende rentelasten die met de jaarlijkse tekorten samenhangen maken deze voorkeur heel verklaarbaar.

Het nieuwe kabinet dat na de verkiezingen van volgend jaar zal aantreden wordt direct al geconfronteerd met bijzondere moeilijkheden. De aardgasbaten zullen volgens de voorspellingen in 1987 fors gaan dalen, terwijl de rentelasten blijven stijgen. Er zal heel weinig ruimte zijn voor verdere lastenverlichting voor bedrijven en burgers.

Mede met het oog op de begrotingszorgen voor dat jaar heeft het kabinet al besloten de negatieve aanslag in de WIR af te schaffen, een maatregel die de ondernemers nu al zien als een lastenverzwaring. Gezien de sterk verbeterde rendementposities en de nog altijd bestaande fiscale verliescompensatie heeft het bedrijfsleven toch weinig valide argumenten tegen deze maatregel in te brengen.

Slotsom: de begroting 1985 ziet er uit als een fraaie afronding van een vier jaar strak volgehouden versoberingsbeleid dat zeker heeft bijgedragen aan de gezondmaking van de Nederlandse economie. Onder erkenning van de onontkoombaarheid van een saneringspolitiek blijft er, zoals de Raad van State opmerkt, toch een onopgelost dilemma tussen stimulerend van de economische groei en bezuinigingsnoodzaak, dat fricties kan gaan oproepen.

A.F. van Zweeden